

01.01.2024

Fraværsrutiner i Altaskolen

- Forebygging og håndtering, del 1

Barn gjør så godt de kan. Når de ikke får det helt til, må vi finne ut hvorfor, slik at vi kan hjelpe dem.

Ross W. Greene

ALTA KOMMUNE

Forord

Denne veilederen inneholder føringer for skolenes oppfølging av elevfravær i Alta kommune. Målet er å fremme elevnærvær, og at vi så tidlig som mulig får avdekket alvorlig fravær, slik at vi raskt får satt inn tiltak som kan hjelpe eleven og redusere fraværet. Forskning viser at tidlig og tverrfaglig innsats øker muligheten for rask tilbakeføring, der elever har fravær fra skolen. Med denne rutinen ønsker vi å skape en praksis der skolen skal være i forkant, før elevens fravær blir en utfordring.

Høyt skolefravær kan være et signal om at det er noe i elevens liv som oppleves problematisk, og som barnet/ungdommen trenger hjelp til. Det kan være forhold i skolehverdagen som faglige vansker, utilpassede krav, problematisk forhold til lærer eller medelever, mobbing eller prestasjonsangst. Det kan være forhold i familiesituasjonen, vennekretsen, eller det kan være andre attraktive aktiviteter utenfor skolen. Noen ganger er det vanskelig å finne en årsak, både for eleven og andre. Fravær utgjør dessuten i seg selv en risikofaktor for utvikling av andre problemstillinger. Det er derfor viktig at det uten unødig utsettelse, gjøres undersøkelser og settes inn tiltak for å redusere fraværet.

Formålet med denne rutinen er å gi alle lærere og andre faggrupper i Altaskolen gode rutiner og verktøy for å forebygge og håndtere fravær. I del 1 vil skolene finne teori, veiledning og konkret informasjon om hvordan fremme nærvær og hvordan jobbe ved alle typer fravær. I del 2 får man oversikt over tiltak og verktøy. For å fremme elevenes deltagelse og trivsel er det viktig at de opplever tilhørighet, medvirkning, motivasjon og mestring. Kontinuerlig arbeid for godt læringsmiljø er derfor en grunnstein i arbeidet for nærvær.

Alvorlig skolefravær har økt i omfang i Altaskolen. Skolene har uttrykt stort behov for støtte og veiledning i oppfølging av elever med bekymringsfullt skolefravær. Skoleeier er derfor i en prosess med å se på muligheten for å opprette et kommunalt nærværsteam som kan bistå skolene i arbeidet med bekymringsfullt fravær. I rutinen er nærværsteamet nevnt ved flere anledninger. Vi gjør oppmerksom på at nærværsteamet er et tiltak som er ønsket på sikt, og som ikke er iverksatt på nåværende tidspunkt.

Skolefravær kan gi konsekvenser for videre skolegang og fremtidig arbeidsliv. Forskning har vist at skoler som vektlegger relasjonsarbeid, tilstedeværelse, samt har gode rutiner for registrering og oppfølging av fravær, ofte har lav fraværsproblematikk. Det er vårt felles ansvar å samarbeide for å finne gode løsninger slik at eleven opplever motivasjon og ønske om å komme til skolen.

Altaskolen har som utviklingsarbeid de neste fire årene at den enkelte elev skal oppleve inkludering, medvirkning, motivasjon og mestring. Nye fravær rutiner i Altaskolen er et av tiltakene for å nå dette målet.

Bjørn Pedersen

Kommunalleder oppvekst og kultur

Innhold

Forord	1
1. Rutiner for oppfølging av fravær	3
1.1 Registering og oppfølging av fravær	3
1.2 Ulike roller i skolens oppfølging av skolefravær	3
1.3 Daglig arbeid for elevnærvær	5
1.4 Risiko-/beskyttelsesfaktorer og tidlig innsats	8
2. Teori om nærvær og fravær.....	10
2.1 Hva kjennetegner en god nærværsskole?	10
2.2 Medvirkning	11
2.3 Ulike typer fravær	11
2.4 Alvorlig skolefravær.....	12
2.5 Når skal du være bekymret for fravær?.....	12
2.6 Den onde sirkelen	13
2.7 Hvordan kan vi forstå fraværet til eleven?	13
2.8 Forebygging av skolefravær	14
2.8.1 Viktige faktorer i arbeidet med å fremme nærvær på skolen	14
2.8.2 En positiv skolekultur	14
2.8.3 Positive relasjoner mellom voksne og barn	14
2.8.4 Voksnes evne til å lede klasser og grupper	15
2.8.5 Elevens læringsmiljø	15
2.8.6 Elevens motivasjon	15
2.8.7 Tilpasset opplæring.....	15
2.8.8 Godt samarbeid mellom skole og hjem	15
3 Lowverk.....	16
Nyttige lenker og litteraturtips	19
Nettsider.....	19
Fag-/kompetansemiljøer.....	19
Litteraturtips.....	19
Referanser	20

1. Rutiner for oppfølging av fravær

Elevenes skolefravær er en indikator som kan gi oss viktig informasjon, både om enkeltelever, elevgrupper, læringsmiljø og andre faktorer knyttet til skolens arbeid. Registrering og oppfølging er derfor viktig både i skolens overordnede kvalitetsarbeid, og for å kunne fungere som varselampe i forhold til enkeltelever. Denne delen vil derfor ta for seg skolens rutiner for oppfølging av fravær både på systemnivå og individnivå.

1.1 Registrering og oppfølging av fravær

Altaskolene benytter seg av Vigilo som er et fag- og administrativt system til blant annet registrering av fravær. Både foresatte, faglærer og kontaktlærer har tilgang. Det er viktig at kontaktlærere og faglærere registrerer alt fravær, og at den enkelte finner gode rutiner for sin del av arbeidet. Hver skole må etablere gode rutiner og rom for samarbeid når det gjelder oppfølging av elevfravær. Det er skoleledelsens ansvar å sørge for nødvendig opplæring i fraværssystemet, og se til at fraværet registreres (Opplæringslova, § 3-41).

Hva gjør vi?	Når gjør vi det?	Hvem gjør det?
Skolen skal registrere alt elevfravær daglig. Faglærer (også vikar) skal registrere fravær, og informere kontaktlærer om særlige observasjoner (s. 5)	Daglig	Kontaktlærer Faglærer
Kontaktlærer skal oppsummere fravær ukentlig og være særlig oppmerksom på mønster i fravær (s. 5)	Ukentlig	Kontaktlærer
Ved fravær skal det alltid gis skriftlig melding til skolen, på skolens digitale fraværssystem (evt. annen melding avtalt med kontaktlærer)	Samme dag som fravær, evt. umiddelbart etter	Foresatte
Dersom elevens fravær er bekymringsfullt (se pkt. 2,5 s. 12) gjennomfører kontaktlærer samtale med elev og foresatte innen en uke etter oppsummering av fravær. Ledelsen informeres. Bruk gjerne følgende verktøy i del 2: <ul style="list-style-type: none"> ○ Forslag til samtaleguide for første samtale med elev ○ Tiltakstrapp ved skolefravær – sjekklister ○ Mulig å bruke både Spørreundersøkelse om klassemiljøet og Hjelpkort til bruk i <i>samtale med elev og eventuelt foresatte</i>. Avtaler evalueres etter en uke. Dersom fraværet fortsetter eller tar seg opp etter kort tid, iverksett rutine for alvorlig skolefravær 	Tiltak fra samtale evalueres innen en uke	Kontaktlærer

1.2 Ulike roller i skolens oppfølging av skolefravær

Fag-/timelærers rolle

I det daglige arbeidet er det viktig at alt fravær registreres, for at man fort skal finne ut om en elev har begynt å utebli fra et fag. Dersom faglærer i for eksempel kroppsøving registrerer at en elev har vært

borte fra faget to ganger på rad, trenger kontaktlærer å vite det. Det kan hende det tar tid før det fanges opp av kontaktlærer, og at det allerede er grunn til å begynne å undersøke om det kan være noen underliggende årsak til det. Vikarer registrerer manuelt, dersom de ikke har tilgang til elektronisk fraværssystem, og sørger for at kontaktlærer får registreringer.

Kontaktlærers ukentlige fraværsoversikt

For at kontaktlærer skal kunne se om enkeltelever begynner å få høyt timefravær eller mye fravær er det viktig å få oversikt minst en gang per uke. Det må settes av tid til dette arbeidet, og et godt tips er å ha fast tidspunkt hver uke.

Dersom du som kontaktlærer ser at fraværet begynner å bli høyt, kan det være lurt å se etter mønster i fraværet. Er det mønster i timefraværet? Er det spesielle fag det går ut over, og i så fall hvilke type fag? Var det spesielle opplegg den dagen? Fag eller opplegg med løsere struktur? Var det presentasjoner eller prøver? Vikar? Har eleven mye heldagsfravær? Er det enkeltdager, og er det i så fall mønster på hvilke dager det er? Er det dager knyttet til helg?

Når man oppdager mønster i timefravær kan det være nyttig å spørre seg om det kan være knyttet til andre risikofaktorer, som for eksempel fagvansker, relasjon til lærer(e), relasjon til enkeltelever, særtrekk ved elevgruppe, prestasjonsangst eller evt. familiefaktorer. Det samme gjelder hyppig forsentkomming, som kan henge sammen med for eksempel faget dagen starter med, problematisk skolevei eller nattlig aktivitet på internett. Ofte kan det å få øye på slike sammenhenger, raskt gi en idé til hvordan man kan gjøre tilpasninger og tiltak som hjelper eleven.

Når man oppdager mønster i heldagsfravær, kan det på samme måte være nyttig å spørre seg om det kan ha sammenheng med risikofaktorer eller annen kjennskap man har til eleven. Har eleven kjente risikofaktorer, som autismespekterforstyrrelser, mobbehistorikk, svak sosial kompetanse, foreldre med kjent problematikk innenfor for eksempel rus og psykiatri, bør man jobbe bevisst med forebygging og følge oppmerksomt med på alle former for fravær.

Lokalt ressursteam

Lokalt ressursteam kan bestå av skoleledelsen, spesial pedagogisk ansvarlig, sosiallærer, helsesykepleier og miljøveileder. Ressursteamet på de ulike skolene skal ha fokus på forebygging, tidlig innsats, læringsmiljø, sikre kvalitet i tilpasset opplæring og spesialundervisning, samt bidra til god samhandling mellom skolen og PPT.

Det er naturlig at lokalt ressursteam har en sentral rolle i skolens kvalitetsarbeid med forebygging og oppfølging av elevfravær. Lokalt ressursteam skal ha kompetanse på forebygging av høyt fravær, å støtte kontaktlærere i oppfølging av fravær hos enkeltelever, og overvåking av fravær på gruppenivå. Ved behov kan læringsmiljøteamet også kobles på (tidligere APST).

Høyt elevfravær i hele grupper kan være en indikator i forhold til flere sider som angår elevenes læringsmiljø. Dersom det viser seg at hele elevgrupper skiller seg ut med høyt fravær skal lokalt ressursteam undersøke årsakssammenhenger. Er det høy turnover i lærerstaben? Er det behov for kollegaveiledning, eller annen støtte i forhold til klasseledelse? Er det mye uro i elevgruppen? Hvordan er elevenes sosiale læringsmiljø?

Det er kontaktlærer som er nøkkelperson for elev-skole-hjem-samarbeidet, men lokalt ressursteam har med sin sammensetning mulighet for å bistå kontaktlærer med faglig støtte og drøftinger, deltakelse i samarbeidsmøter, oppretting av stafettlogg, tiltak i forhold til læringsmiljø og vurderinger rundt behovet for ekstern bistand.

Rektor

Rektor har det overordnede ansvaret for skolens virksomhet. Det innebærer at rektor har ansvaret for at skolen oppfyller sitt samfunnsoppdrag i tråd med Opplæringsloven og dens forskrifter. For elevene innebærer det blant annet at skolen de går på møter dem med tillit, respekt og krav og gir dem utfordringer som fremmer lærelyst og danning (Opplæringslova. §1-1). Det innebærer at skolens ansatte og foreldrene samarbeider om at skolen deres skal være et sted som gir hver elev rom for å utvikle kunnskap, dyktighet, og holdninger for å mestre livene sine, og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet.

I det daglige innebærer dette en rekke oppgaver som påvirker elevenes trivsel, læringsutbytte og tilstedeværelse direkte eller indirekte. Det kan dreie seg om fysisk og psykososialt læringsmiljø, ansettelse og ledelse av skolens ansatte, og forvaltning av ressurser på ulike nivå.

Det å sørge for at registrering av fravær gjennomføres, at fraværet følges opp og at det finnes et internt støttesystem som kan hjelpe kontaktlærer å følge opp alvorlig skolefravær, er av direkte betydning. Vel så viktig er rektors styringssignaler og fokus på elementer som har stor betydning for elevens skolehverdag.

1.3 Daglig arbeid for elevnærvær

Vi mennesker har noen grunnleggende behov som trenger å dekkes for at vi skal trives og utvikle oss (Maslow 1943). Disse behovene må vi ta hensyn til for at skolen skal bli et sted vi dras imot, og et sted for å lære. Det daglige arbeid med elevnærvær sammenfaller med arbeidet med læringsmiljø. I forskningen på skolefravær har Trude Havik (2018) kommet til 6 punkter som særlig viktige i forhold til å forebygge fravær. Disse punktene har vi supplert med momenter fra lov – og forskrifter, og anbefalinger fra Utdanningsdirektoratet (Udir).

1. Fraværsregistrering

Gode og velfungerende rutiner for å registrere fraværet er selve grunnmuren for å kunne følge opp fravær. Det å etterspørre elever som er borte over flere dager, bidrar til å tydeliggjøre forventning om tilstedeværelse både ovenfor elev og foreldre. En god registrering er også et godt hjelpemiddel for å oppdage systematisk fravær, og gir oss dermed bedre mulighet til å være i forkant av problematisk fravær. Hos elever i risiko, kan fravær noen ganger være en indikator på at eleven har det vanskelig. Det å ha gode rutiner for fraværsregistrering kan slik gi oss mulighet til å oppdage og iverksette tiltak før situasjonen utvikler seg.

2. Forutsigbarhet og trygghet

En logisk og forutsigbar skolehverdag bidrar til opplevelse av sammenheng og kontroll over situasjonen. Å være forberedt og vite hva som forventes av en, gir opplevelse av trygghet, noe som er nyttig for alle og avgjørende for enkeltelever. Pedagogiske strategier (Udir 2015):

- Språklig klarhet og struktur, der formidling av beskjeder og faglig innhold er tilpasset elevgruppen
- Visuell støtte kan bidra til god oversikt over dagen, beskjeder og undervisningsøkta
- Arbeidsplaner som angir aktiviteter og hjemmearbeid er gjort kjent for elevene i god tid

- Eleven vet til enhver tid arbeidsøktens mål, læringsaktiviteter og forventinger til samhandling, ved oppstart og ved overganger
- Konsekvent og autorativ oppfølging av skolens regler og rutiner, der kontroll og varme kombineres
- Klasseutflykter og uvanlige opplærings situasjoner planlegges med tanke på de som trenger støtte i ustrukturerte situasjoner. Det kan for eksempel være elever med sosiale utfordringer, engstelige elever, eller elever med oppmerksomhetsvansker

3. Relasjoner til læreren

En god lærer-elev-relasjon innebærer at eleven opplever å bli sett med velvilje, satt pris på, og har en trygg og interessert voksen som gir retning både sosialt og faglig. Det å være åpen for å forstå hvordan eleven ser ulike situasjoner, ta eleven på alvor, og være undrende til hva man ser, gir grunnlag for et godt samarbeid (Udir 2015). Læreren er hele tiden et eksempel for den sosiale samhandlingen i klasserommet, og det å være oppmerksom på sitt eget bidrag i relasjonen kan føre til at læreren utvikler sin egen fagpersonlige relasjonskompetanse. Dersom elevene skal hilse, være vennlig, vise respekt og støtte hverandre, er lærerne de viktige foregangsfigurene i alle skolens sammenhenger. Elevene skal kunne forvente at læreren er en voksen alliert, som hjelper den enkelte frem faglig og støtter sosialt. Dette er viktig for alle elever, og spesielt viktig i barnetrinnet, og for elever som av ulike grunner strever i skolen (Kidger, Araya, Donovan & Gunell 2012).

4. Relasjoner mellom elevene

Et raust og støttende læringsmiljø er grunnlaget for en positiv kultur der elevene oppmuntres og stimuleres til faglig og sosial utvikling. Føler elevene seg utrygge, kan det hemme læring. Trygge læringsmiljøer utvikles og opprettholdes av tydelige og omsorgsfulle voksne, i samarbeid med elevene. De ansatte på skolen, foreldre og foresatte og elevene har sammen ansvar for å fremme helse, trivsel og læring, og for å forebygge mobbing og krenkelser.

(Overordnet del av læreplanen, kapittel 3.1, s. 16)

Læreren har med hele sitt vesen, valg og handlinger mulighet til å definere og vektlegge verdier og normer i klasserommet (Udir 2015). Det kan være generelle frempek om hvordan man vil ha det i klasserommet, positiv oppmerksomhet mot holdninger man liker, eller det kan være gjennom å være et forbilde ved å vise verdsettelse av alle elevene.

Vennskap er avgjørende for å trives på skolen, og skolen har i samarbeid med hjemmet, ansvar for å "støtte og bidra til elevens sosiale læring og utvikling" (Overordna del, kapittel 2.1, første avsnitt). Dette innebærer at skolen gjennom skoledagens mange situasjoner skal bidra til at eleven utvikler evnen til dialog, samarbeid og forståelse for andres tanker, følelser og erfaringer. Slik kan skolens voksne bidra til at den enkelte elev utvikler ferdigheter som utgjør grunnlag for vennskap.

I situasjoner der man ser at man har behov for å jobbe særlig med det sosiale læringsmiljøet, finnes det ulike hjelpemidler. Kommunens og skolens Handlingsplan for trygt og godt skolemiljø er også selvsagte i arbeidet med skolemiljø.

5. Mestringsorientert læringsmiljø

Det motsatte av et mestrings- eller læringsorientert læringsmiljø, er et prestasjonsorientert læringsmiljø, der elevens fokus blir å sammenligne karakterer med andre elever. Dette har en rekke negative konsekvenser både for de elevene som strever med fag og en del av de som har ambisjoner om de høyeste karakterene. Kjennetegn på en mestringsorientert klassekultur er derimot blant annet at:

- Elevene konkurrerer med seg selv
- Elevene vet at læring er avhengig av ambisjonene og arbeidsinnsatsen
- Elevene vet at læring krever at de prøver og feiler
- Elevene er ikke redde for å gjøre feil og de spør om hjelp når de trenger det
- Ingen elever ler eller kommer med negative kommentarer når andre svarer feil
- Læreren gir elevene hyppige tilbakemeldinger i læringssituasjonen om hva som er bra og viser dem hvordan de kan forbedre seg
- Læreren støtter den enkelte elev og er mer opptatt av elevenes suksesser enn av deres nederlag
(Udir 2015, Tilpasset opplæring – inkludering og fellesskap)

6. Skole-hjem-samarbeid

Skolen skal sørge for samarbeid med heimen, jf. opplæringslova § 1-1 og § 13-3d. Foreldresamarbeid skal ha eleven i fokus og bidra til eleven sin faglige og sosiale utvikling. Eit godt foreldresamarbeid er ein viktig ressurs for skolen for å styrkje utviklinga av gode læringsmiljø og skape læringsresultat som mellom anna fører til at fleire fullfører vidaregåande opplæring.

(Opplæringsloven og forskrifter §20-1)

Samarbeidet mellom skole og hjem bør komme tidlig i gang. Det er viktig at skolen gir og får informasjon om forhold som kan påvirke elevens liv og trivsel på skolen, slik at man kan samarbeide om å tilrettelegge for eleven og forebygge uheldig utvikling (se *Rutiner for overganger*).

God kommunikasjon om fravær og grunner til fravær, krever at det er avtalt og at foresatte opplever at læreren er profesjonell. Noen ganger kan det være sårbart for foreldre å fortelle læreren om grunner til barnets skolefravær, og dersom foresatte da ikke føler seg trygg på at de vil bli møtt på en positiv måte, så kan viktig tid gå til spille før man får satt inn tiltak for å støtte eleven.

Forutsigbarhet i forhold til skolens oppfølging av fravær er positivt for samarbeidet. Det anbefales derfor at planen for oppfølging av fravær (s. 4-5) gjennomgås på hvert foreldremøte på høsten.

1.4 Risiko-/beskyttelsesfaktorer og tidlig innsats

Barn og unge skal trives og skolen skal være en god plass å komme til. Samtidig er arbeidet med nærvær i skolen også forebyggende for uheldig utvikling, som kan ha negative konsekvenser i et helt livsløp.

Skolevegring handler om elever som vegrer seg mot å gå på skolen og/ eller bli der hele dagen, og som opplever et betydelig emosjonelt stress når de skal på skolen (Kearney & Silverman 1996 og King & Bernstein 2001). Konsekvensene av skolevegring er for mange alvorlige i deres livsløp. Det å følge tett med på fravær er en av de viktigste instrumentene vi har for å oppdage, og tidlig gripe fatt i problemstillingen. Elever som har hatt mye fravær på barnetrinnet, ser ut til å få høyere fravær på ungdomstrinnet, og faller i større grad ut av videregående skole (Hancock et al 2013).

Noen elever kan se ut til å trives helt fint, ha venner og prestere godt på skolen, likevel kan det samtidig bygges opp et indre stress ut fra elevens totale livssituasjon. Andre elever kan ha vært lett engstelig fra småbarnsalder av, og kan være mer sårbare i møte med plutselige endringer eller vanskelige hendelser, dersom de ikke får voksenstøtte og struktur. Tidlig innsats er i denne sammenhengen at vi allerede fra barneskolen tar tak i elevfravær, og ser fravær opp mot kjente risikofaktorer for utvikling av skolefravær.

Forskning har vist at hjemmeskolering og fjernundervisning under COVID-19 pandemien med stor sannsynlighet kan ha bidratt til forsterket elevers angst og opprettholde skolefravær etter pandemiens slutt (Tambirajah et. Al. 2008; Havik 2016).

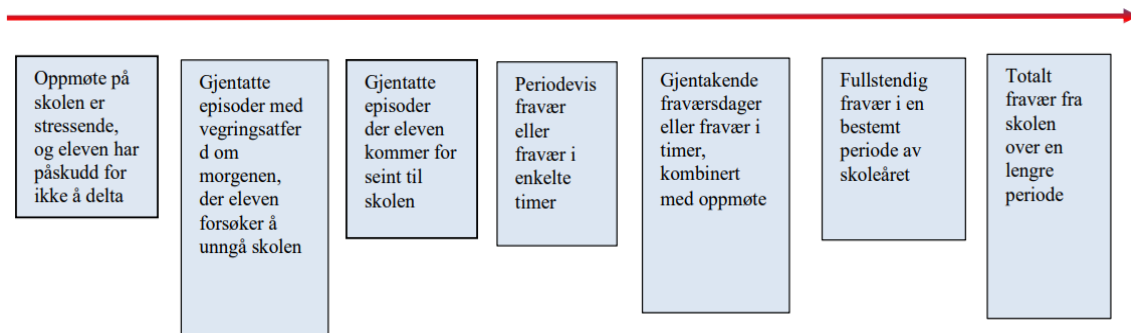
Risikofaktorer	Beskyttende faktorer
<p>Familie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samspillsvansker i familien • Psykiske helseproblemer hos foresatte • Manglende grensesetting • Lite sosialt nettverk • Enslige foresatte • Foresatte med egne negative erfaringer knyttet til skolen • Endrede familiesituasjoner / endring i struktur • Hjemmевærende foresatte • Rus og vold i familien • Alvorlig sykdom i familien • Foresatte som ikke tåler barnets stress • Overbeskyttelse 	<p>Familie</p> <ul style="list-style-type: none"> • God psykisk helse hos foresatte • Tydelig grensesetting • Aktiv involvering i barnets skolehverdag • Støttende sosialt nettverk • Godt samarbeid mellom foresatte og skole • Foresatte i arbeid • Godt samarbeid mellom foresatte som ikke bor sammen
<p>Skole</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mangelfulle rutiner for registrering og håndtering av fravær • Lite kontinuitet i opplæringen • Høyt lærerfravær • Dårlig klasse- og læringsmiljø • Liten kompetanse om barns psykiske vansker • Lite tilpasset opplæring • Lite forutsigbarhet i undervisningen • Mobbing • Krenkelser fra voksne • Svak klasseledelse • Overganger mellom skoler • Fanger ikke opp uidentifiserte lærevansker • Mange lærere å forholde seg til / utskifte av lærere 	<p>Skole</p> <ul style="list-style-type: none"> • Godt registreringssystem og oppfølging av fravær • Tydelig klasseledelse • Velfungerende tilpasset opplæring • Trygg og god relasjon mellom lærere, lærere og elever, og elever seg imellom • Interne støttesystemer (eks. miljøveileder, ressursteam, sosiallærere, skolehelsetjeneste) • Tidlig involvering av andre aktører • Handlingskompetanse på intervensjon ved bekymringsfullt fravær • Gode rutiner for å gripe inn ved høyt fravær • Forutsigbar skolehverdag • Godt samarbeid skole-hjem/hjem-skole • God informasjonsflyt ved overganger • Ekstra blick på særlig sårbare elever
<p>Elev</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sårbarhet for stress • Sjenert og innadventd • Psykiske vansker / sosial angst • Bekymringer for andre ting enn skole • Lav sosial kompetanse • Manglende tilhørighet på skolen/fritiden • Få eller ingen venner • Sosial isolasjon i og/eller utenfor skolen • Vært mobbet/utestengt • Prestasjonsangst • Lærevansker • Utsatt for seksuelle overgrep • Barn/ungdom som pårørende • Opplever læringsmiljøet som utrygt • Lav mestringsfølelse • Separasjonsproblem / avhengig av foresatte • Utviklingsproblemer 	<p>Elev</p> <ul style="list-style-type: none"> • God sosial kompetanse • Prososiale ferdigheter • Minst én god venn • Gode mestringsstrategier • Positivt selvbilde • Skolefaglig mestring • Opplever at læreren bryr seg og liker han/henne • Fritidsinteresser og aktiviteter

Tidlige tegn for å utvikle skolevegring hos eleven kan være:

- har tendens til unngåelse av situasjoner
- trygghetssøking litt utover det vanlige for alderen
- viser utrygghet ved separasjon fra foreldre/ viktige voksne
- gir uttrykk for diffuse kroppslige symptomer
- stadig ønske om å ringe foreldre i løpet av skoledagen Dette er tegn på at eleven ikke riktig finner seg til rette i skolen, og bør tas tak i sammen med foreldre, selv om det ikke er knyttet til høyt fravær

Utviklingen av skolevegring kan ofte se slik ut:

Det er derfor viktig at både barneskolen og ungdomsskolen kan identifisere tegn til risiko, og sette inn forebyggende tiltak. Vi trenger å lytte, ta på alvor, trygge, gjøre tilpasninger og eventuelt hente inn hjelp.

2. Teori om nærvær og fravær

2.1 Hva kjennetegner en god nærværsskole?

- Lærere opprettholder **gode relasjoner** til **alle** elever
- Skoleledelsen setter tema «**Hvordan bygge en god relasjon?**» på agenda årlig
- Klasserommet preges av **elevmedvirkning** og gode **demokratiske prosesser**
- Alle elever opplever **mestring** i skolehverdagen
- Kontaktlærer **følger rutiner og bekymringsgrense** for fravær
- Den enkelte elev opplever klassemiljøet som **inkluderende**
- Elever med behov for **tilpasset opplæring** får dette i det ordinære felleskapet
- Ansatte, elever og foresatte er **kjent med skolens fravær rutiner**

Skolen jobber aktivt med nærvær i følgende fora:

- I klassens time
- I individuelle samtaler mellom elev og lærer
- På foreldremøter
- På utviklingssamtaler
- På personalmøter

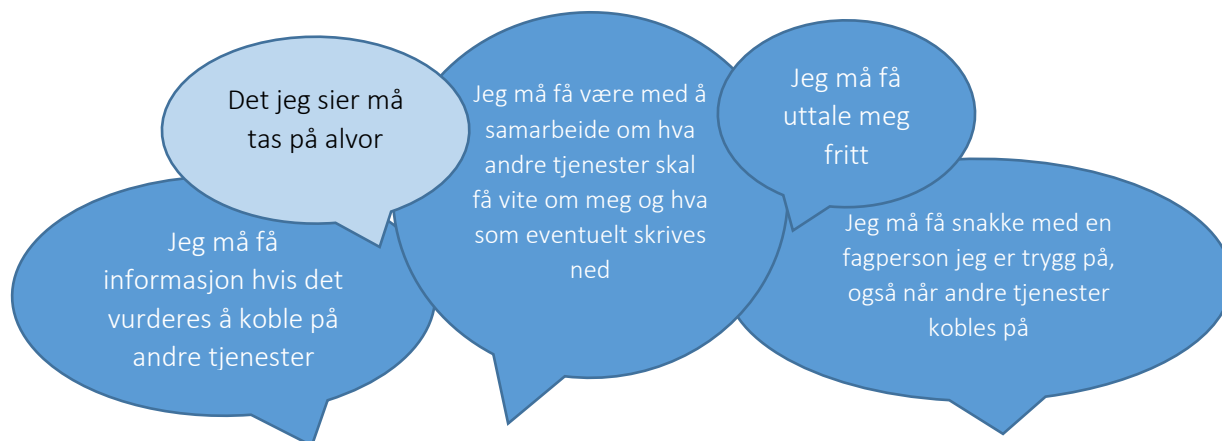
2.2 Medvirkning

Medvirkning er et viktig og grunnleggende prinsipp i alle prosesser som involverer barn og foresatte. Med hjemmel i Barnekonvensjonens artikkel 3 skal barnets beste være førende for kommunens arbeid med å fremme nærvær. En vurdering av hva som er barnets beste må starte med utgangspunkt i barnets rett til å gi uttrykk for sin egen mening slik det er hjemlet i artikkel 12 i Barnekonvensjonen:

- Barn har rett til å få informasjon om anliggende for barnet
- Barn har rett til privatliv
- Barn har rett til å snakke fritt
- Barn har rett til å bli hørt

For at offentlige instanser skal kunne samarbeide og kunne utveksle taushetsbelagte opplysninger, må det foreligge samtykke fra barnet, foresatte eller verge. Som kommune har vi plikt til å samarbeide. Det anbefales derfor å opprette digital stafettlogg i samarbeid med foresatte, slik at involverte parter kan synliggjøre samhandling og fremdrift.

Barns egne råd til fagpersoner som arbeider tverrfaglig (Forandringsfabrikken):

2.3 Ulike typer fravær

Høyt fravær, uansett årsak, krever oppfølging fra skolen. Selv om årsak er klart definert, vil mange elever trenge hjelp både faglig og sosialt. Det er også viktig å være klar over at barns helse henger nært sammen med deres psykososiale miljø, både på skolen, i familien og på fritiden. Hos elever med mye korttidsfravær er det viktig å vurdere om det henger sammen med elevens skolesituasjon, eller livssituasjonen for øvrig, selv om foresatte dokumenterer fraværet.

Gyldig fravær

Sykdom, innvilget permisjon eller fravær grunnet forhold eleven og foresatte ikke rår over

Ugyldig fravær

Fravær uten foresattes viten og samtykke. Dette gjelder også alt fravær der skolen ikke har fått beskjed fra foresatte om fravær, og at skolen ikke kan definere årsak til fravær som gyldig.

2.4 Alvorlig skolefravær

Når vi snakker om alvorlig skolefravær snakker vi om høyt skolefravær som er av en slik art at det kan utgjøre en risiko i forhold av faglig, sosial og emosjonell utvikling, og dermed ha negative konsekvenser for eleven på lengre sikt. Vi deler her alvorlig skolefravær inn i skolevegring, skulk, foreldremotivert tilbakeholdelse og langvarig eller kronisk sykdom, fordi de ulike kategoriene skolefravær vil ha noe forskjellig oppfølging fra skolens side. Det vil bli lagt størst vekt på skolevegring. Rutinene tar sikte på å klargjøre når vi i skolen skal agere, hva vi kan gjøre, hvordan vi kan gjøre det, og med hvem vi kan samarbeide. Det er ikke alltid like lett å få klarlagt hvilken type alvorlig skolefravær det er snakk om før det har gått litt tid, og det er derfor utarbeidet en generell prosedyre for oppstart av arbeidet.

2.5 Når skal du være bekymret for fravær?

Alvorlig skolefravær kan utvikle seg gradvis eller oppstå plutselig. Langvarig alvorlig skolefravær kan oppstå i hele skoleforløpet, men har økt risiko ved skolestart, i overgangen til ungdomsskolen, ved skolebytte, eller etter lengre ferier og sykefravær (Lysne, 1996).

«Når jeg var syk og ingen fra skolen spurte hvor jeg var, begynte jeg å tenke at kanskje ingen synes det var viktig at jeg var der»

Fravær må regnes som bekymringsfullt når:

- Eleven har fravær som overstiger 10 %, uavhengig av om det er gyldig eller ugyldig
- Eleven har 10 enkelttimer fravær i løpet av en termin
- Eleven kommer gjentatte ganger for sent
- Eleven har mønster i fravær (enkelttimer/fag og dager)
- Eleven har hyppig fravær grunnet diffuse plager
- Elevens fravær skyldes sterkt ubehag relatert til skole
- Fraværet overstiger 3 enkelttimer i løpet av en uke
- Fraværet er på 3 enkeltdager i løpet av 4 uker
- Eleven kommer for sent 3 ganger i løpet av 2 uker

Tidspunkt	10 % fravær
15.oktober	Ca. 4 dager
1.desember	Ca. 7 dager
15.januar	Ca. 10 dager
1.mai	Ca. 16 dager
Terminslutt	Ca. 20 dager

Når fravær fra undervisningen og det sosiale felleskapet i skolen er, gyldig eller ugyldig, av et omfang/hyppighet som medfører bekymring knyttet til elevens faglige utvikling, samt elevens sosiale tilhørighet og utvikling.

Kilde: Jo Magne Ingul, 2011

2.6 Den onde sirkelen

Manglende fysisk tilstedeværelsen på skolen, er en av de viktigste opprettholdende faktorene ved bekymringsfullt fravær. Når eleven er borte over tid, faller hun/han utenfor den sosiale tilhørigheten i klassen og på skolen. I tillegg mister eleven mer og mer kontakt med nære venner. Elevene blir gjerne hengende etter med skolearbeidet og utvikler negative tanker om det å være på skolen og egen utilstrekkelighet. Over tid kan eleven utvikle økt angst og opplevelse av å komme til kort. Dette kan også gjelde etter fravær som ferie, eller at eleven har vært syk. Vær oppmerksom på dette og ta gjerne kontakt med eleven(e) i forkant av oppstart for å støtte dem i det å komme tilbake til skolen igjen.

Den onde sirkel – modell fra skolevegring en praktisk og faglig veileder, Oslo kommune, 2009

2.7 Hvordan kan vi forstå fraværet til eleven?

Skolen skal være oppmerksom på om det vises et mønster i fraværet, eksempelvis på bestemte dager (f.eks. mandager, ved fremlegg/presentasjoner), i de samme enkelttimene (f.eks. musikk eller kroppsøving), ved bestemte aktiviteter eller lærere. Dersom en oppdager et slikt mønster må skolen undersøke dette nærmere ved å snakke med elev og foresatte (se del tre, verktøy *samtalemål med foresatte*).

Før tiltak iverksettes trenger skolen å vite hva som skaper fravær, og hva som opprettholder det. Mønsteret i fraværet sier noe om årsaken(e) til fravær, og utløsende faktorer er ofte noe annet enn opprettholdende faktorer. Skolene benytter pedagogisk analyse i denne kartleggingsprosessen. Både skolens ressursteam og kommunalt nærværsteam kan være behjelpelig med å utvide forståelsen i slike saker.

2.8 Forebygging av skolefravær

Forebygging handler først og fremst om universelle tiltak som retter seg mot alle barn og unge. De forebyggende tiltakene vil i stor grad inngå som en del skolens generelle tilrettelegging for alle, slik som f.eks. systematisk arbeid med å utvikle et godt psykososialt miljø og fokus på gruppe-/klasseledelse. Med psykososialt miljø menes de mellom-menneskelige forholdene i på skolen, det sosiale miljøet og hvordan barna og personalet oppfatter dette.

Arbeid med å fremme et godt psykososialt miljø blant barn og unge kan bidra til å forebygge skolevegning. Aktuelle tiltak retter seg mot å forebygge mobbing, øke barn og unges sosiale kompetanse samt øke trivsel og tilhørighet i barnehagen og på skolen.

2.8.1 Viktige faktorer i arbeidet med å fremme nærvær på skolen

- Skolen må ha nærvær høyt oppe på agendaen. Rutiner for å fremme, fange opp og følge opp fravær må innarbeides i skolens årshjul for hvert trinn. Det bør gjennomføres jevnlig kartlegginger av skolens læringsmiljø på hvert trinn og klasse.
- Skolene må etablere et godt samarbeid med hvert hjem. Dette kan øke foresattes trygghet på at skolen er et godt sted å være og lære. Fokus i all kontakt mellom skole-hjem bør være på å forstå barnet samlet sett og se på hva de kan gjøre sammen, og ikke hvem sin skyld det er at eleven strever. Gi nok støtte til at hver elev kan gå på skolen ut fra elevens forutsetninger
- Nærvær bør være et tema på alle utviklingsamtaler med elever og foresatte og på foreldremøter. Informere både barn, unge og foreldre om viktigheten av å komme på skolen og ha et lavt fravær. Hver virksomhet skal ha slik informasjon som fast rutine ved oppstart av nytt skoleår. Fokus på betydningen av tilstedeværelse, konsekvenser av fravær og hva foreldre og skole konkret skal gjøre dersom barnet sliter med å gå på skolen

2.8.2 En positiv skolekultur

Skolens kultur påvirker elevenes trivsel på skolen og relasjonen mellom de voksne og elever. I en positiv skolekultur bryr barn og voksne seg om hverandre, samtidig som de voksne er gode rollemodeller for elevene. De har felles verdier, normer og mål, og alle på skolen føler tilhørighet til disse (Barr & Higgins, 2007). Barn og unge som går på skoler der de voksne er opptatt av å se hver enkelt, motivere og være tydelige ledere, vil i større grad trives og være mer motivert for å være på skolen.

2.8.3 Positive relasjoner mellom voksne og barn

Gode relasjoner mellom lærer og elev er helt sentrale byggeklosser i arbeidet med å skape både trygghet, trivsel og læring, samt forebyggende mot utvikling av langvarig alvorlig skolefravær. Tilsvarende kan følelser som er på avveie hemme læring. Med gode, proaktive strategier, kan alle voksne på skolen bidra til at elevene bygger en god selvfølelse og får motivasjon for læring. Relasjon handler om å bli sett. Dette innebærer blant annet øyekontakt, humor, klapp på skulderen, ros og personlige kommentarer.

2.8.4 Voksnes evne til å lede klasser og grupper

Gode relasjoner er viktig, men ikke tilstrekkelig for å skape en god skolehverdag. Gode rutiner og strukturer danner en ramme som gode relasjoner kan utvikle seg innenfor. Det frigjør tid og energi til læring. De voksnes evne til å lede klasser og grupper er en like viktig bærebjelke for læring og trivsel som det relasjoner er. I sin ledelse av klassen eller gruppa, styrer den voksne den sosiale samhandlingen mellom elevene. En proaktiv lærer, som er tett på elevgruppen, har mulighet til å fange opp dynamikken i gruppen tidlig.

2.8.5 Elevens læringsmiljø

Skolens mandat er lovfestet i Opplæringsloven og innebærer blant annet at skolen til enhver tid arbeider aktivt for å fremme et godt psykososialt miljø, der den enkelte elev kan oppleve faglig inkludering, trygghet og sosial tilhørighet.

2.8.6 Elevens motivasjon

Elever som trives og er motivert for å gå på skolen vil også være mindre utsatt for å utvikle alvorlig skolefravær. Elever med alvorlig skolefravær gir selv uttrykk for at det å bli sett og anerkjent av lærere er en viktig motivasjon for å være tilstede på skolen. I situasjoner der en elev har langvarig alvorlig skolefravær som følge av forhold på skolen, må skolen oppfylle aktivitetsplikten sin, jfr. Opplæringsloven § 9a-4. Kommunens handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø legger til rette for hvordan skolene skal jobbe systematisk med det psykososiale miljøet, noe som vil virke forebyggende på langvarig alvorlig skolefravær.

2.8.7 Tilpasset opplæring

Tilpasset opplæring, med god struktur og forutsigbarhet, virker forebyggende mot alvorlig skolefravær. Fagopplæring må tilpasses slik at eleven opplever mestring og motivasjon i skolearbeidet.

*«I Altaskolen skal alle barn og unge oppleve at de blir sett,
oppleve tilhørighet, utvikle seg og oppleve mestring»*

2.8.8 Godt samarbeid mellom skole og hjem

Skolen har en lovfestet plikt til å legge til rette for samarbeid med hjemmet. Et godt samarbeid med foresatte er en viktig ressurs for skolen for å styrke utviklingen av gode læringsresultater og læringsmiljø. Et godt samarbeid innebærer at foresatte opplever skolen som tilgjengelig og at det er en åpen og tett dialog mellom foresatte og kontaktlærer/ledelse.

Foresatte har mye kompetanse og tanker rundt hva som er det beste for deres barn. De er dermed en avgjørende ressurs i arbeidet for å skape et godt skolemiljø. Når skolen og hjemmet samarbeider og formidler de samme verdiene og de samme, positive forventningene til barn og unge, har det en positiv effekt på trivsel og læring.

Foreldrene har medansvar for å skape et godt fellesskap mellom barna, men det formelle ansvaret for samarbeidet ligger hos skolen som er den profesjonelle aktøren. Et viktig ledd i samarbeidet, særlig med tanke på å forebygge alvorlig skolefravær, er å ha dialog med foresatte. Allerede ved skolestart må foresatte få kjennskap til skolens retningslinjer for fravær. Samarbeidet med foresatte må ha eleven i fokus og bidra til elevens faglige og sosiale utvikling, da dette er viktig for elevens motivasjon og trivsel.

3 Lovverk

Barn og unge har plikt til grunnskoleopplæring, og rett til en offentlig grunnskoleopplæring i samsvar med opplæringslov med tilhørende forskrifter. Det er flere lovverk som er relevante for å sikre at elevene fullfører grunnskoleopplæringen. Elevers rett og plikt til grunnskoleopplæring reguleres flere steder i lovverket. Nedenfor følger utdrag fra ulike lovtekster.

Hvem	Ansvarsområde	Relevante lovverk
Skole	<ul style="list-style-type: none"> ○ Barn og unge har rett til offentlig grunnskoleopplæring ○ Barn og unge har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring ○ Skolen skal legge til rette for et skolemiljø som fremmer læring og trivsel og som er trygt for elevene ○ Den enkelte elev har rett til tilpasset opplæring og særskilt tilpasset opplæring ○ Skolen skal høre og ta hensyn til barnets stemme ○ Skolen skal sørge for samarbeid med hjemmet ○ Tiltak knyttet til alvorlig skolefravær stiller krav til bl.a. skriftlighet, begrunnelse, underretning og utredning ○ Ved alvorlig skolefravær skal rektor fatte enkeltvedtak i henhold til relevant lovverk ○ Skolens ansatte plikter å melde fra dersom de er vitne til at elever ikke har det bra på skole ○ Ansatte kan straffes med bøter dersom de forsømmer dette ansvaret 	<p>Opplæringsloven §§§§ 1-1, 2-1, 9A og 13-3d</p> <p>Barnekonvensjonen artikkel 12</p> <p>Forvaltningsloven §§§§ 17, 23, 24 og 27</p>
Hjem	<ul style="list-style-type: none"> ○ Barn og unge har rett og plikt til grunnskoleopplæring. Foresatte kan straffes med bøter dersom de forsømmer dette ansvaret ○ Foresatte har ansvaret for å sørge for at deres barn får utdanning etter deres evner og forutsetninger ○ Foresatte må levere skriftlig melding til skolen hvis en elev er fra værende, og søke om permisjon ved ønske om at elever skal være fraværende fra skolen utenom angitte ferier 	<p>Opplæringsloven §§ 2-1 og 2-11</p> <p>Lov om barn og foresatte § 30</p>
Elev	<ul style="list-style-type: none"> ○ Barn og unge har rett og plikt til grunnskoleopplæring ○ Fravær kan få konsekvenser for ordenskarakteren ○ Fravær føres på vitnemålet 	<p>Opplæringsloven §§§ 2-1, 2-11 og 3-5</p> <p>Forskrift til opplæringsloven § 3-4</p>

Kilde: Bærum kommunes fravær rutiner – tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid

	Ansvarsområder	Relevant lovverk	Hvem kan henvise?	Når skal det henvises?
Pedagogisk-psykologisk tjeneste	<ul style="list-style-type: none">○ PPT er kommunens rådgivende og sakkyndige instans ved spørsmål som omhandler barn, ungdom og voksne som har en vanskelig opplærings situasjon○ PPT skal utarbeide sakkyndig vurderinger ved spørsmål om rett til spesialundervisning basert på hvorvidt den enkelte elever får eller kan få tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen. PPT skal vurdere retten til, omfang av og innhold i spesialundervisning○ PPT jobber på systemnivå med å hjelpe skolen med å tilrettelegge opplæringen bedre for elever med særlige behov, fortrinnsvis gjennom veiledning og rådgivning○ Råd og veiledning til foresatte	<p>Opplærings- loven § 5-6</p> <p>Opplærings- loven §§ 5-1 og 5-6</p> <p>Stortings- melding 6 (2019-2020)</p>	Foresatte, helsestasjon, barnehage og skole kan melde behov for bistand fra PPT. Barn og unge kan selv ta kontakt med PPT	Ved alvorlig skolefravær skal det henvises til PPT dersom skolens tiltak (utarbeidet i samarbeidsavtalen) ikke har ført til endringer ved elevens tilstedeværelse på skolen
Skolehelsetjenesten	<ul style="list-style-type: none">○ Helsesykepleier arbeider med helsefremming, forebygging og tidlig intervensjon○ Helsetjenesten skal så tidlig som mulig identifisere skjevutvikling og utsatthet hos barn og unge, og bidra til å sette inn tiltak på ulike arenaer i barn og unges liv for å snu negativ utvikling○ Helsesykepleier jobber på individ-, gruppe-, og systemnivå og samarbeider med skolen, foresatte og andre tverrfaglige samarbeidspartnere. Helsesykepleier kan videreformidle kontakt med psykisk helseteam, fastlege eller andre instanser ved behov	Nasjonal faglig retningslinje for helse- fremmende og forebyggende arbeids i helsestasjon, skolehelse- tjeneste og helsestasjon for ungdom	Tilbud til alle skoleelever i kommunen. Det er ikke nødvendig med henvisning	Det er en skolehelse-tjeneste ved hver skole i kommunen. Skole, foresatte og elev står fritt til å søke hjelp og råd hos skolehelse- tjenesten

	Ansvarsområder	Relevant lovverk	Hvem kan henvise?	Når skal det henvises?
Læringsmiljøteamet	<ul style="list-style-type: none"> ○ Læringsmiljøteamet er et lavterskeltilbud for de kommunale og private barnehager- og skoler ○ Teamet er tverrfaglig sammensatt og ambulerer mellom barnehagene- og skolene utfra deres behov ○ Læringsmiljøteamet skal bistå kommunale og private barnehager, barneskoler og 1-10 skoler i Alta kommune. Alta ungdomsskole og Sandfallet ungdomsskole kan ved ledig kapasitet tilbys drøfting, veiledning og kompetanseheving omkring læringsmiljø saker i skolens ressursteam ○ Målet for teamet er, i samarbeid med barnehagens og skolens ansatte å fremme et best mulig læringsmiljø for barn og elever. Læringsmiljøteamet skal støtte/modellere og veilede personalet i de ulike virksomhetene i tråd med tidlig innsats og for å forebygge skjevutvikling innenfor det allmennpedagogiske området. Arbeidet planlegges og gjennomføres i nært samarbeid med aktuelle pedagoger, miljøpersonale og ledelse i barnehage/skole, og ved involvering av elever og foresatte ○ Teamets arbeid er definert på nivå null i handlingsveilederen Se meg tidlig for Alta kommune (semegtidlig.no) 	Kommunalt tiltak for jobbe forebyggende og veiledende i Altaskolen	Læringsmiljøteamets leder (rektor LOM) mottar henvisninger fra ledelse i barnehage/skole. Nærskolen må i forkant ha drøftet alle sine aktuelle elever med pedagogisk psykologisk rådgiver og skolehelsepsykiater	Ungdomstrinnelever på 9. og 10.trinn som har utfordringer med det relasjonelle og sosio-emosjonelle <ul style="list-style-type: none"> •Elever som ønsker å gå ut av grunnskolen med vitnemål •Elever som viser vilje til å møte på skolen •Elever med lærevansker alene er ikke i målgruppen for LOM •Elever med historikk fra Altaskolen vil ha fortrinn i tilfeller med flere søkere enn antall ledige plasser
Barneverntjenesten	<ul style="list-style-type: none"> ○ Barneverntjenesten skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Tjenesten skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp om omsorg til rett tid ○ Barneverntjenestens viktigste oppgave er å undersøke hvordan barnets hverdag er, gi den hjelpen som passer best for barn og familier i den situasjonen de er i, hjelpe familien å komme i kontakt med andre hjelpeinstanser og samarbeide med andre instanser ved behov ○ Barneverntjenestens arbeidsområde er å gi hjelp i hjemmet og sikre at barn og unge får nødvendig hjelp og omsorg dersom de trenger det. Tiltakene som settes inn igangsettes som regel med samtykke fra familien. Det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak til barnets beste 	Barnevernloven § 1-1 Barnevernloven § 4-3	Alle kan sende muntlig eller skriftlig bekymringsmelding til barneverntjenesten. Privatpersoner kan være anonyme. Offentlige instanser har melde- og opplysningsplikt dersom de har grunn til å tro at et barn blir utsatt for grov omsorgssvikt. Meldere får skriftlig tilbakemelding om at bekymringsmelding er mottatt, og om den henlegges eller om det åpnes undersøkelse	Alle som er bekymret for et barns utvikling eller omsorg kan ta kontakt med barneverntjenesten om dette. Foresatte kan selv ta kontakt. Offentlige instanser skal, dersom det er grunn til å tro at det foreligger alvorlig omsorgssvikt eller når et barn har vist vedvarende atferdsvansker, gi melding til barneverntjenesten. Både private og offentlige instanser kan drøfte saken anonymt med barneverntjenesten

Nyttige lenker og litteraturtips

Nettsider

- [Handlingsveileder Se meg tidlig](#)
- Rettigheter og plikter i skolen – fra [barneombudet.no](#)
- [Bekymringstjenesten](#) – Anonym rådgivningstjeneste på flere språk for deg som har spørsmål eller bekymring om barn og unge
- [Blå Kors](#) – Forebyggende tiltak for ulike tema rettet mot barn og unge
- [Ung.no](#) – Informasjon til ungdom
- Om digital mobbing: [Utdanningsdirektoratet](#)
- [Utdanningsforskning](#) – Trude Havik
- [Skolefravær og skolevegring | Bufdir](#)
- Statped: [Elever med ADHD, Tourettes syndrom og autisme med ufrivillig skolefravær](#)
- [Forskning.no](#)
- [Redd barna](#)
- [Læringsmiljøsentret i Stavanger](#)
- Hva er angst? – Forklaring fra [Rådet for Psykisk helse](#)
- VIDEO: [Norsk dokumentar om sosial angst](#) (05:35 minutter)
- VIDEO: [Videobasert selvhjelp ved sosial angst](#) – 10 filmer med arbeidsark
- [Voksne for barn:](#)
- [Råd, tips, tilbud og verktøy](#) for å bidra til at barn og unge får en god psykiske helse
- [Helsebiblioteket](#) – Informasjon om psykisk helse
- [Foreldreutvalget for grunnskolen](#) – Informasjon om mobbing, lærevansker m.m.
- [Trafikklyset](#) – verktøy for å vurdere følelser (Skolerom.no)

Fag-/kompetansemiljøer

Det finnes ulike skoleomfattende program for å fremme et godt læringsmiljø og prososial atferd for elever i risiko for negativ utvikling. En oversikt over anbefalte programmer og beskrivelse av disse finnes på:

- [Læringsmiljøsentret](#)
- [Forebygging.no](#)
- [Utdanningsdirektoratet](#)
- [Innblikk](#)
- [Spekter](#)
- [Statped.no](#)

Litteraturtips

- Håndtering av skolefravær, Fagbokforlaget 2022, Invild Kari Gran og Geir Mosand
- Stress og mestring i skolen, Fagbokforlaget 2019, Edvin Bru og Pål Roland
- Skolefravær, Gyldendal Akademisk 2017, Trude Havik
- Relasjonen lærer og elev, Cappelen Damm 2012, May Britt Drugli

Referanser

Barr, J. J. & Higgins d'Alessandro, A. (2007): Adolescent empathy and prosocial behavior in the multidimensional context of school culture. *J Genet Psychol.* 2007 Sep; 168 (3): 231-50.

Bærum kommune: Fraværsrutiner – tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid (2018)

Drammen kommune: Skolenærvær – veileder for forebygging, tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid for skolenærvær (2021)

Forskning.no

Forskningsfabrikken: Barns egne råd til fagpersoner som arbeider tverrfaglig

Færder kommune: Om nærvær og fravær i skolen, veileder for tidlig innsats og tverrfaglig samhandling i Færder kommune (2021)

Hancock et al (2013)

Havik Trude (2018)

Ingul, J. M. (2005): Skolevegring hos barn og unge. Befring E., Talseth R., og Veia I. (red.): *Barn i Norge 2005, Se meg.* Oslo: Voksne for barn.

Kearney, C. A., & Silverman, W. K. (1996). The evolution and reconciliation of taxonomic strategies for school refusal behavior. *Clinical psychology: Science and Practice*, 3.

Kearney & Silverman (1996)

Kidger, Araya, Donovan & Gunell (2012)

King & Bernstein (2001)

Lysne, A. (1996): School phobia, Skjønnhetens lysglimt i tilværelsen. En samling artikler av professor Anders Lysne i forbindelse med hans 70-årsdag. Rapport nr 4. Universitetet i Oslo. Pedagogisk forskningsinstitutt

Maslow (1943)

Oslo kommune (2009): Skolevegring – en praktisk og faglig veileder. Utdanningsetaten

Overordna del, kap. 2.1 første avsnitt (2020)

Statped: Elever med ADHD, Tourettes syndrom og autisme med ufrivillig skolefravær

Tambirajah et Al. 2008: Havik (2016)

Udir (2015)

Vågan kommune: Rutiner og veileder for fravær i grunnskolen i Vågan kommune – tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid (2020-2024)